

บทเรียนสำเร็จรูป วิธีชีวิตความพอเพียงในนิทานพื้นบ้าน
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

นิทานเรื่อง แมงสีหู ห้าตา

นางวันเพ็ญ แสงจันทร์

โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจตุรราชูร์)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขียงราย เขต 1

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

บทเรียนสำเร็จรูป เรื่องวิถีชีวิตความพอเพียงในนิทานพื้นบ้านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจรรยาราษฎร์) ฉบับนี้ ได้นำไปใช้ในการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตั้งแต่ปีการศึกษา 2548 โดยได้พัฒนามาเป็นลำดับ ซึ่งมีจุดประสงค์ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอันเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ มหาราช ที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต โดยเฉพาะในปีพุทธศักราช 2542 พระองค์ทรงห่วงใยในความเป็นอยู่ของชาวไทยทั้งมวล จึงมีกระแสพระราชดำรัสเตือนสติเรื่องวิถีชีวิตความพอเพียง ได้แก่ หลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล และหลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ข้าพเจ้าในฐานะครูผู้สอนได้ตระหนักและสำนึกในพระกรุณา เมตตาธิคุณ จึงได้นำเนื้อหาหลักวิถีชีวิตความพอเพียงดังกล่าวมาวิเคราะห์ใช้กับนิทานพื้นบ้าน ซึ่งเป็นเรื่องราวในท้องถิ่นที่นักเรียนชื่นชอบ และเป็นแบบอย่างเกี่ยวกับวิถีชีวิตความพอเพียงที่ดี โดยจัดทำเป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งมีภาพประกอบสวยงามเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียน จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า นวัตกรรมที่สร้างสรรค์นี้คงเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ตลอดจนแนวทางการศึกษาของชาติได้ตามสมควร

วันเพ็ญ แสงจันทร์

คำชี้แจง

จุดประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และวิเคราะห์วิถีชีวิตความพอเพียงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้าน
2. เพื่อให้นักเรียนเห็นแบบอย่างที่ดีและไม่ดีของตัวละครในนิทานพื้นบ้าน ซึ่งเกี่ยวข้องกับหลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล และหลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
3. เพื่อเป็นการกระตุ้นและน้อมนำกระแสพระราชดำรัสปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน

คำแนะนำ

1. ให้นักเรียนอ่านเรื่องตามลำดับตั้งแต่ ก. 1 (หมายถึงกรอบที่ 1) ไปจนจบเรื่อง ไม่อ่านข้ามหน้าหรือข้ามกรอบ
2. ให้นักเรียนอ่านเรื่องให้เข้าใจและเติมคำตอบในช่องว่างที่เว้นให้ เมื่อเติมข้อความแล้วจึงเปิดดูคำตอบในกรอบต่อไป นักเรียนจะต้องไม่เปิดดูคำตอบก่อน ถ้าตอบถูกได้ 1 คะแนน และถ้าตอบผิดให้อ่านบทบทวนใหม่
3. นักเรียนต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง การทุจริตเป็นสิ่งที่ไม่ดีงาม นักเรียนต้องฝึกให้เป็นคนดี มีความมั่นใจในตนเองตั้งแต่บัดนี้
4. เมื่อไม่เข้าใจในเรื่องใดๆ ให้นักเรียนถามครูผู้สอน
5. ก่อนทำบทเรียนสำเร็จรูป นักเรียนจะต้องทดสอบก่อนเรียน และเมื่อเรียนเสร็จแล้ว นักเรียนจะต้องทำข้อสอบหลังเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนทราบผลความก้าวหน้าในการเรียน

นิทานเรื่อง แมงสีหู ห้าตา

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีครอบครัวชาวนาครอบครัวหนึ่งอยู่กัน
เพียงสองพ่อลูกและภรรยาเขาได้ตายจากตั้งแต่ได้คลอดลูกชายออกมา ผู้เป็นพ่อ
ครองตัวเป็นม่ายเรื่อยมา เขาเฝ้าเลี้ยงดูลูกชายอย่างดี อบรมสั่งสอนอยู่เสมอว่า
“ลูกเอ๋ย จงทำแต่ความดีนะ ลูกอย่าเอาเปรียบใคร อย่าคิดลักขโมยของใคร
มันเป็นบาป เขาจะสาปแช่งไม่เจริณนะลูก เราอยากได้สิ่งใดก็ขยันทำงาน ถ้าไม่มี
จริงๆ ก็ต้องทำใจ จงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่นะลูกนะ” พ่อเฝ้าพรั่สอนเขามาตั้งแต่
เล็กจนโตเป็นหนุ่ม

พ่อได้สอนให้ลูกชายประพฤติดีไม่เอาเปรียบใคร ไม่ลักขโมย อยากได้
สิ่งใดให้ขยันและจงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

คำสอนของพ่อดังกล่าวนี้ เป็นการสอนให้ลูกดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง
ด้านความพอประมาณ ได้แก่การพึงตนเอง การไม่โลภและเบียดเบียนตนเอง
และผู้อื่น การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

ด้านความมีเหตุผล ได้แก่ การที่พ่อได้อธิบายชี้แจงให้ลูกเข้าใจ
ถึงการประพฤติตนที่ดี ให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่ การที่พ่อสั่งสอนให้ลูกทำดี
อย่าเอาเปรียบใคร เป็นการสอนในเรื่องการอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอ
ดังนั้นพ่อสอนลูกชายด้านความพอประมาณ ได้แก่.....

.....

พ่อสอนลูกชายด้านความมีเหตุผล ได้แก่.....

.....

พ่อสอนลูกชายด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่.....

.....

การพึ่งตนเอง , การไม่โลภ และเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ , การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ ,
การอดทน อดกลั้น มั่นคง และการรอคอย

มาระยะหลัง พ่อเขาเริ่มแก่ลงสุขภาพไม่ค่อยดี เขาได้สั่งลูกชายไว้ว่า “ลูกรัก ถ้าพ่อตายไปเจ้านำห้วกะโหลกของพ่อผูกเชือกแล้วลากไปเรื่อยๆตามป่าตามดง ถ้าห้วกะโหลกติดตอไม้จนดิ่งไม่หลุดบริเวณใด ก็ให้เจ้าตั้งหลักปักฐานยึดที่นั่น ทำไร่นาทำสวน ห้ามย้ายไปไหนนะลูก” “จะดีหรือพ่อ เขาจะว่าลูกไม่ดีนะพ่อ อีกอย่างลูกกลัวบาปด้วย เอาห้วกะโหลกพ่อไปทำอย่างนั้นได้” พ่อก็แย้งว่า “ไม่บาปหรอก พ่ออนุญาตแล้วใครถามก็บอกว่าพ่อสั่งไว้ก็แล้วกันนะ”

เมื่อพ่อแก่สุขภาพไม่แข็งแรงได้สั่งให้ลูกชาย นำห้วกะโหลกของพ่อ
ผูกเชือกแล้วลากไปเรื่อยๆ หากห้วกะโหลกติดตอไม้ที่ใดให้ตั้งหลักฐานอยู่ที่นั้น
ห้ามย้ายไปที่ใด ในเนื้อหาดังกล่าวนี้ เป็นการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงด้านความ
มีเหตุผล ได้แก่การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ การปรึกษา
หารือ การวางแผนและ การร่วมกันในการวางแผน การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ
พ่อสอนลูกชายในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงด้านความมีเหตุผลได้แก่
การแสดงพฤติกรรมเรื่อง.....

.....

การฟังความคิดเห็นและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ,
การ ปรีกษาหารือ การวางแผนและการร่วมกันใน
การวางแผน , การอภิปรายชี้แจงให้เข้าใจ

เวลาผ่านไปไม่นานบิดาของเขาได้เสียชีวิตลง เขาทำตามคำสั่งของบิดา เขาได้ลากกะโหลกศีรษะของบิดาไปเรื่อยๆ ปากก็พร่ำขอมาบิดาไปตลอดทาง จนกระทั่งมาถึง ณ ที่แห่งหนึ่งซึ่งเป็นที่ร่มรื่น ดินดำไถลแหล่งน้ำ ทันใดนั้นเอง หัวกะโหลกก็ติดกอไม้ จุดเท่าไรก็ไม่ออก เขาจึงตัดสินใจสร้างกระท่อมหลัง เล็กๆ ณ บริเวณนั้น นำศีรษะของบิดาฝังไว้ใต้ต้นไม้ใหญ่ทางทิศตะวันตกของ บ้านและยึดบริเวณนั้นทั้งหมดทำไร่ทำสวนต่อไป

ชายหนุ่มทำสวนทำไร่ด้วยความขยันขันแข็งไม่เคยย่อท้อ ทำตั้งแต่เช้า พระอาทิตย์ยังไม่ขึ้น จนค่ำตะวันตกดินแล้วจึงหยุดพักผ่อน เวลาผ่านไป ไม่นาน พืชผลที่ปลูกดูแลรักษาไว้ก็ผลิดอกออกผลมากมาย กินเท่าไรก็ไม่หมด ด้วยความอารีเพื่อนบ้าน เขาก็แบ่งปันให้เป็นประจำ

เมื่อบิดาของเขาเสียชีวิต ก็ได้ทำตามคำสั่งโดยลากกะโหลกศีรษะไปเรื่อยๆ จนหัวกะโหลกติดกอไม้ในบริเวณที่ดินใกล้แหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ เขาจึงอาศัยอยู่ ณ ที่นั่นยึดอาชีพทำไร่ ทำสวน ด้วยความขยันขันแข็ง

ชายหนุ่มได้ทำตามที่เป็นคำสั่งไว้ทุกประการ และได้กระทำตามที่สั่งไว้ แสดงว่า เป็นบุคคลที่รักษาสัจจะและเชื่อถือได้ ตรงกับการดำเนินชีวิตด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

เมื่อชายหนุ่มปลูกพืชผักก็มีความงอกงาม ได้ผลผลิตมากมาย นำไปแบ่งปันให้เพื่อนบ้านอยู่เสมอ การแบ่งปันดังกล่าวถือว่าการกระทำที่ดี ตรงกับการดำเนินชีวิตด้านความพอประมาณ

ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่การแสดงพฤติกรรมเรื่อง.....

.....

ด้านความพอประมาณ ได้แก่การแสดงพฤติกรรมเรื่อง

.....

การรักษาัจจะและเชื่อถือได้, การแบ่งปันและการเสียสละ

ต่อมาอยู่ๆพืชผลไม้ในสวนกลับถูกแมงประหลาดตัวใหญ่มากมีสีหู
ห้าตา มากัดกินพืชผลของเขาเกือบหมด เขาโกรธมาก จึงจับมันมาแล้วขังไว้
เวลาผ่านไป เจ็ดวัน นึกขึ้นได้ไปเปิดดูปรากฏว่ามันยังคงเดินอยู่ เขานึก
ประหลาดใจและนึกสงสัยว่ามันขึ้นมา จึงนำผักที่พอจะเหลือในไร่มาให้มันกิน
มันก็ไม่ยอมกินเขา จึงรำพึงว่า“เอ หรือมันจะกินข้าว” คิดแล้วเขาก็ไปตัดข้าวให้
มันกิน แต่มันกลับเดินหนี เขาชักโมโหตะโกนว่า “จะเอาอะไรวะ กินก็ไม่กิน
ตายก็ไม่ตาย เอานี้ไปกินไป” ว่าแล้วเขาก็โยนถ่านไฟแดงๆ ใส่มันแล้วเขาก็ต้อง
ประหลาดใจอีกครั้งหนึ่งเพราะแมงประหลาดมันประหลาดสมชื่อจริงๆ มันกลับ
เดินมากินถ่านไฟแดงๆ กินเอาๆ จนเขาต้องส่งให้มันอีก

แมงประหลาดสี่หู ห้าตา กินถ่านไฟแดงๆ เป็นการแสดงถึงการดำเนินชีวิต
อย่างพอเพียง ด้านความพอประมาณ ในเรื่องการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
อย่างคุ้มค่า

ดังนั้นแมงสี่หู ห้าตา กินถ่านแสดงถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง
ด้านความพอประมาณ ได้แก่ การแสดงพฤติกรรม.....

การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า

ชายหนุ่มเก็บมานอนคิดจนดึก “นี่มันเกิดอะไรขึ้น มันกินเข้าไปได้อย่างไร” คิดเพลินจนหลับไปตื่นเช้าขึ้นมา รีบเข้าครัวหุงอาหารเสร็จสรรพก็รีบถ่านแดงๆ จะเอาไปให้แมงกินอีกแต่แล้ว เขาก็ต้องตกใจอ้าปากค้างเมื่อแมงถ่านออกมาเป็นทองคำเต็มไปหมด เขาดีใจมาก ปากก็พร่ำขอบคุณแมงว่า “ขอบคุณผู้มีพระคุณ ชำร่วยเพราะเจ้าแท้ๆ ข้าจะเลี้ยงเจ้าอย่างดีเชียว” นี่คงเป็นเพราะผลแห่งความดีตอบสนองเขา จึงทำให้เขารำรวยได้โดยบังเอิญเช่นนี้ เขาเก็บทองคำไปฝังไว้รอบบริเวณไร่ ปากก็พูดว่า “พ่อจ๋าเพราะลูกเชื่อพ่อ ลูกจึงสมหวังอย่างนี้ พ่อช่วยดูแลทองให้ลูกด้วยเถอะ”

เหตุการณ์ผ่านไปเรื่อยๆ กิจวัตรของเขาก็คือ ให้ถ่านไฟแดงๆ แก่แมงสีหูห้าตา เป็นอาหารทุกวัน รุ่งเช้าเก็บทองไปฝังไว้รอบไร่ จนเขามีทองมากมาย มีความเป็นอยู่ที่สุขสบาย

ชายหนุ่มกล่าวขอบคุณแมงสีหู ห้าตา ที่ถ่ายเป็นทองคำ และรับปากว่าจะเลี้ยงอย่างดี แนวคิดดังกล่าวนี้เป็นการแสดงพฤติกรรมในเรื่อง การรู้จักสถานประโยชน์ ซึ่งเป็นการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงด้านความพอประมาณ
ดังนั้นด้านความพอประมาณ ได้แก่การแสดงพฤติกรรม กรณีชายหนุ่ม
กล่าว.....

ขอบคุณแมงสีหู ห้าตา และรับปากจะเลี้ยงอย่างดี

ต่อมามีเศรษฐีคนหนึ่งมีลูกสาวสวย มีคนเกี่ยวพาราตีไม่เว้นแต่ละวัน เขานึกรำคาญจึงประกาศไปว่า“ใครที่อยากแต่งงานกับลูกสาวข้า ให้หาทองคำมาสร้างบันไดเจ็ดชั้น แล้วข้าจะยกลูกสาวให้”

ตั้งแต่นั้นมาบรรดาหนุ่มๆและไม่หนุ่มต่างก็หายหน้าไปสิ้น คนในหมู่บ้านต่างวิพากษ์วิจารณ์ “ดีละ ข้าจะคอยดูสิว่าลูกสาวเศรษฐีเวลาแก่ๆ จะยังสวยอยู่ไหม ขึ้นคานแหงๆ ข้าว่า” เสียงเล่าลือดังไปเข้าหูชายหนุ่ม เขาจึงเดินทางมาพบเศรษฐีและบอกเศรษฐีว่า “ข้ายินดีจะทำตามข้อเสนอของท่าน เพียงแต่ท่านยกลูกสาวให้ข้า” เศรษฐีมองสารรูปของชายหนุ่มแล้วยิ้มเยาะกล่าวขึ้นว่า “เจ้านะรี จะมาเป็นลูกเขยข้า อย่ามาพูดเล่นแถวนี้ละ ไสหัวออกไป” ชายหนุ่มยิ้มอย่างใจเย็นกล่าวว่า “ข้อเสนอของท่าน ท่านยังคงรักษามันไว้หรือเปล่า”

“อ้อ! แน่ละ ข้ายอมทำตามแน่ถ้าใครมีปัญญา” เศรษฐีว่า

“เอาละดีแล้ว อย่าว่าแต่บันไดทองเจ็ดชั้นเลย จะให้ข้าปูลงนทองคำจากไร่เข้ามาถึงบ้านท่านข้าก็ยังทำได้” ชายหนุ่มพูดอย่างไม่สนใจกิริยาอาการของเศรษฐีที่ทำท่าตกใจอ้าปากค้าง

เขาพูดว่า “ข้าจะขอแรงบริวารของท่าน ไปขนทองรอบรั้วไร่เข้ามาช่วยกันทำบันไดทองเจ็ดชั้น ท่านจะว่าอย่างไร” เศรษฐีไม่ตอบว่าอย่างไรแต่หันไปสั่งบริวารว่า

“ไปสิ ได้ยินกันทั้งหมดแล้วไซ้ไหม จะซ้าอยู่ทำไมล่ะรีบไปขนทองคำมาสร้างบันได เจ็ดชั้นไม่เสร็จห้ามพัก สร้างมันทั้งกลางวันกลางคืนเลยไป”

เมื่อการสร้างบันไดทองสำเร็จลง ชายหนุ่มจึงได้แต่งงานอยู่กับลูกเศรษฐีอย่างมีความสุขตลอดมา นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า คนที่มีความกตัญญู มีความซื่อสัตย์ โอบอ้อมอารีและเชื่อฟังบิดามารดา บุคคลผู้นั้นย่อมพบแต่ความสุข ความเจริญตลอดไป

การที่ชายหนุ่มตัดสินใจสร้างบันไดทองคำเจ็ดชั้น เพื่อแต่งงานกับลูกสาว
เศรษฐี เป็นการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เป็นหนี้สิน คือรู้จักความพอประมาณ
เพราะชายหนุ่มไม่เคียดแค้นเรื่องใด ขณะเดียวกัน เศรษฐีก็ได้มีการดำเนินชีวิต
อย่างพอเพียงด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่การรักษาสุขภาพและเชื่อถือได้

ชายหนุ่มดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงด้านความพอประมาณ ได้แก่.....

.....

ส่วนเศรษฐีก็ได้ปฏิบัติตามสัญญาโดยยกลูกสาวให้ แสดงถึงการมี
ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่.....

การไม่เป็นหนี้สิน ,การรักษาสุขภาพและเชื่อถือได้